

מדינת ישראל

המנהל הפדגוגי
אגף א'
חינוך יסודי

אגף בכיר
יישום חוק החינוך המיוחד
הכלה והשתלבות

הכלה והשתלבות בחינוך היסודי

יישום תיקון חוק החינוך המיוחד, הכלה והשתלבות

ירושלים | תשפ"ב - 2022

תוכן העניינים

3.....	דבר מנהלת אגף בכיר הכלה
4.....	דבר מנהלת אגף יסודי
5.....	מבוא
6.....	1 שינויי חוק ומדיניות ביחס להכלה
7.....	2 הכלה במדינת ישראל
8.....	3 המוסד החינוכי כמקדם הכלה
17.....	4 מעגלי השותפויות והתמיכה במוסד החינוכי

דבר מנהלת אגף בכיר הכלה

מפקחים, מנהלים, צוותי חינוך יקרים,

תפיסת ההכלה רואה בכל אדם שווה ערך ושווה זכויות. חותרת לחידוק ערכים של זכויות אדם וסובלנות למגוון האנושי. על פי תפיסה זו, לכלל התלמידים, על מגוון צורכיהם וחוזקותיהם, יש זכות להיות חלק ממערכת החינוך הכללית וללמוד בקרב הקהילה בה הם חיים. תפקידנו כאנשי חינוך, לאפשר את מימוש זכויותיהם בהשתתפות שוויונית ופעילה בחברה. לתת הזדמנות הוגנת, שווה ואמיתית לרכוש ידע, להתקדם ולהתפתח מבחינה לימודית, רגשית וחברתית.

תמונת העולם העתידית הנוגעת להכלת תלמידים מכוונת בעיקרה ל:

◀ יצירת תשתית במערכת החינוך להשתתפותם של כלל התלמידים, למתן מענים לימודיים, רגשיים, טיפוליים וחברתיים ולמניעת הדרתם.

◀ גיבוש תרבות, אורחות חיים ושפה המותאמים לכלל האוכלוסייה.

◀ יצירת סביבה חינוכית-לימודית מגוונת והטרוגנית.

◀ חיזוק מסוגלותו של הצוות החינוכי לנהל תהליכי הוראה ולמידה בכיתה הטרוגנית.

◀ קידום פעולות חינוכיות, חברתיות ורגשיות התורמות לתקשורת וקשר איכותיים.

◀ קידום שיתופי פעולה ודיאלוג של המוסד החינוכי עם ההורים והקהילה.

הכלה אמיתית מכוונת **למגוון חברי הקהילה**; תלמידים, צוות חינוכי, הורים ושותפים נוספים. היא מזמנת שיח מעמיק ופתוח, המתקיים במרחב בטוח ומאפשר למידה, שאלת שאלות, התייחסות לאתגרים ולשיתופי פעולה. שיח מכיל מזמין לשולחן עבודה משותף את כלל הגורמים ומדבר בגובה העיניים והלב.

כולנו, כאנשי חינוך מחויבים להכלה הנובעת ממעיינות הצדק והמוסר המאפשרת התבוננות מחודשת על המרקם החברתי, על הגיוון והצבע ונותנת מקום אמיתי לכולם.

צוותי החינוך יקרים, הנכם שותפים למסע חשוב ומרתק שיש בו נופים מרהיבים, עליות ומורדות, מהמורות וגשרים. בידיכם להפוך את החברה הישראלית למקום הוגן, פתוח ובטוח

ברכת הצלחה לכולם,

מירי נבון

מנהלת אגף בכיר ההכלה והשתלבות

◀ חזרה לתוכן העניינים

דבר מנהלת אגף יסודי

אנשי חינוך יקרים,

המשמעות שאנו מייחסים להטרוגניות חשובה ביותר – אנו חיים בחברה הטרוגנית ומאמינים כי חברה שכזו מייצרת אפשרויות מגוונות ורעיונות מורכבים ושלמים יותר המובילים לחיים טובים ועשירים יותר. אכן מדובר באתגר, ובצידו גם הזדמנות לייצר חברה שבה ההטרוגניות והשונות אינן נתפסות כבעיה אלא כתמונה של חברה מגוונת, חפה מדעות קדומות, מגזענות ומהדרת האחר. כלנו שונים זה מזה, ובכך טמונה עוצמתנו. לכל אחד מאיתנו יכולות, צרכים, הזדמנויות ומגבלות ייחודיים לו, עמדות והשקפות מגוונות, תחומי עניין שונים. זהו העולם שלנו; זהו יופייה של החברה שלנו.

בשל תפיסה זו אחד היעדים החשובים של מערכת החינוך הוא לשאוף לקדם הוגנות בחינוך וצמצום פערים. ערכים אלו חשובים לא רק בהשוואה בין אזורים גיאוגרפיים או בין מגזרים שונים באוכלוסייה אלא גם בהשוואה בין תלמידים שונים בתוך הכיתה. הפערים המשמעותיים ביותר מתרחשים בתוך הכיתה עצמה, וכל תלמיד שאינו מקבל הזדמנות מתאימה למימוש יכולותיו, תוך הסרת חסמי למידה והשתלבות, הוא תלמיד שאינו חווה הוגנות בחינוך.

כאנשי חינוך תפקידנו הוא לראות את כל הקשת – לדעת שברמת הפרט כל לומד הוא ייחודי, הוא חלק מהכיתה ההטרוגנית והמערכת, ועלינו לקדמו גם בהתייחס להקשר זה. לשם כך אנו צריכים להמשיך ולפתח תפיסה מערכתית ולמצוא את הפתרונות המאפשרים את קידומו של הפרט בתוך הכיתה. פתרונות אלה דורשים מאיתנו לשנות את סביבת הלמידה באופן שבו כל תלמיד ותלמידה יחוו תחושת שייכות ומשמעות ויוכלו למצות את יכולותיהם.

השנים האחרונות הציבו בפנינו אתגרים חדשים בשדה החינוכי ודרשו מאיתנו לבחון לעומק את תהליכי הלמידה ולתת מענים באופנים שלא הורגלו בהם. למדנו לפעול במרחב וירטואלי, להתאים את דרכי הפעולה והכלים לצורכי התלמידים והשעה, ובמקביל – בכל אותו הזמן דאגנו, ואנחנו ממשיכים לדאוג, לרווחת התלמידים, לצמצום פערים ולהכלת כלל התלמידים על מגוון הצרכים והיכולות שלהם הן בלמידה מקרוב והן בלמידה מרחוק.

המסמך המצורף הוא כלי המאפשר לנו לתרגם את תפיסת העולם החשובה הזאת לפרקטיקות ניהול והוראה ולפעול לאורם גם במרחב הבית ספרי ובמרחב הכיתתי.

בהערכה רבה,

אתי טאטי

מנהלת אגף א' לחינוך יסודי,

המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

תפיסה חינוכית - מהותה של ההכלה

תפיסת ההכלה רואה בכל פרט חלק מהקהילה, אדם שווה ערך וזכויות, וחותרת לחיזוק ערכים של זכויות אדם וסובלנות למגוון האנושי. תפיסת ההכלה במערכת החינוך היא שלכלל התלמידים, על מגוון צורכיהם וחוזקותיהם, יש זכות להיות חלק ממערכת החינוך הכללית ושעל מערכת החינוך להתאים את עצמה לצרכים ולחוזקות המגוונים של כלל התלמידים. תפקידה של מערכת החינוך הוא לאפשר את מימוש זכויותיהם של כלל התלמידים להשתתפות שוויונית ופעילה בחברה ולתת הזדמנות שווה ואמיתית לכולם לרכוש ידע, להתקדם ולהתפתח מבחינה לימודית, רגשית, חברתית וגופנית, תוך מתן מענה לצורכיהם, לנטייתיהם ולתחומי העניין שלהם.

המוסד החינוכי שוקד על הסרת חסמים ללמידה במטרה לאפשר השתתפות ומעורבות של כל התלמידים. בד בבד עליו לבנות מערכת יחסים שיתופית ולשפר את סביבות ההוראה והלמידה. הצוות החינוכי אחראי לקידום כלל התלמידים תוך יצירת סביבה תומכת, מקבלת ומכילה. על חברי הצוות להכיר בשונות הקיימת בין התלמידים ולנהל מערך למידה ותמיכה רגשית וחברתית.

יחס אישי, טיפוח תחושת מסוגלות של כלל התלמידים, גיוון בדרכי ההוראה, הלמידה וההערכה, הסרת חסמים ללמידה ולהתפתחות והנגשה, משפרים את סיכוייו של כל תלמיד לממש את הפוטנציאל האישי שלו ולהגיע להישגים לימודיים וחברתיים מתוך תחושת הצלחה, סיפוק אישי ומימוש עצמי. העקרונות המנחים של תפיסת ההכלה והפעולות הנדרשות להבטחת יישומם המיטבי מוצגים בארבעה תחומים: הארגוני, הפדגוגי, הרגשי-חברתי והפיזי-סביבתי.

← [חוזר מנ"כ אגף בכיר הכלה והשתלבות.](#)

1 | שינויי חוק ומדיניות ביחס להכלה

בעולם

הצהרת סלמנקה לגבי צרכים מיוחדים בחינוך (1994) – הצהרה זו משותפת ל-92 ממשלות וקובעת כי כל תלמיד זכאי ללמוד בבית הספר הקהילתי בסביבה בה הוא גר ומחוייבות בית הספר לספק מענה לכלל הלומדים במסגרתם. החשיבות בהצהרה זו היא באימוץ עיקרון ההכלה ובהכרה בשונות בצרכי התלמידים.

אמנה בינלאומית בדבר זכויות אנשים עם מוגבלויות (2006) – אמנה מבססת את התפיסה לפיה אנשים עם מוגבלות זכאים, ככל אדם, לחירות, לכבוד ולשוויון בפני החוק ומצהירה שהיא מכירה בזכותם של אנשים עם מוגבלויות לחינוך, ללא הפליה ועל בסיס שוויון הזדמנויות. חתימה על האמנה משמעותה הבטחה למערכת חינוך מכילה בכל שלבי הגיל בכל רמות התפקוד.

במדינת ישראל

חוק החינוך המיוחד (התשמ"ח, 1988) – הורה על מתן העדפה להשמת תלמידי חינוך מיוחד במסגרות לימודים כלליות. תיקון מספר 7 לחוק החינוך המיוחד (התשס"ג-2002) – "חוק השילוב" – הוראתו נוגעת לשילוב תלמידים עם צרכים מיוחדים בחינוך הכללי וכן את זכאותם לתמיכה במסגרת תוכנית השילוב.

דו"ח דורנר (התשס"ט-2009) – פרסום הדו"ח כלל שתי המלצות מרכזיות: זכות ההורים לבחור את סוג המסגרת עבור ילדם, התיקצוב יתבצע על-פי רמת התפקוד וסוג המוגבלות – התקציב שייקבע יופנה לכל סוג מסגרת חינוכית בה ילמד התלמיד.

יעד 12, יעד ההכלה (התשע"ג-2013) – התייחס לשילוב הלומדים וקידומם בחינוך הכללי, תוך הרחבת יכולת הכלתם ומתן מענים מגוונים.

שנת "האחר הוא אני" (התשע"ד-2014) – מהלך שמטרתו חיזוק, הרחבה והעמקה של תהליכי הכלה במסגרות החינוך הכללי כך שהלומדים יוכלו להשתלב, להתקדם ולהתעצם.

תיקון 10 לחוק החינוך המיוחד (התשס"ח-2018) – עקרונותיו: הכללת מגוון רחב של תלמידים במערכת החינוך הכללית וצמצום הדרתם מהחברה כולה, מתן אפשרות להורים לבחור את סוג המסגרת החינוכית לילדיהם; שינוי במתכונתן של ועדות ההשמה והפיכתן לוועדות זכאות ואפיון; מתן תמיכות לתלמידים הזכאים לכך.

2 | הכלה במדינת ישראל

חזון ההכלה של מערכת החינוך

- < מערכת החינוך תטפח חברה המכבדת כל אדם ומאמינה בזכות הבסיסית של כל אחד ואחת לתחושת שייכות, להשתתפות אזרחית פעילה, לביטחון ולמוגנות תוך הכרה בייחודיותו ובתרומתו לחברה.
- < המערכת תיצור מגוון שירותי חינוך במוסדות החינוך המאפשרים לכלל התלמידים להיות שותפים במסגרת החינוכית, ובכך ליצור תמונת מראה לחברה מכילה והומאניסטית הרואה במגוון האנושי נכס.
- < תינתן הזדמנות שווה והוגנת לכל תלמידה ותלמיד לפתח ולממש את יכולותיהם במלואן.

מטרות מערכת החינוך

- < הכלת מגוון התלמידים במוסדות החינוך הכללי תוך יצירת תשתית במערכת החינוך להשתתפותם ולמתן מענים לימודיים, רגשיים, טיפוליים וחברתיים מגוונים ומותאמים פרטנית וקבוצתית באופן שיתמוך בהתפתחותם ובזכותם לנראות ויאפשר את קידומם ואת מניעת הדרתם ממערכות החינוך, מהקהילה ומהחברה כולה.
- < גיבוש תרבות, אורחות חיים, שיטות לימוד ועיצוב סביבות למידה ונהלים המותאמים לכלל האוכלוסייה.
- < יצירת סביבה חינוכית-לימודית מגוונת, הטרוגנית ומכילה לכלל התלמידים תוך שימוש בשפה ובפרקטיקות המובילות להטמעת ההכלה כדרך חיים.
- < הטמעת תפיסה, כלים ופרקטיקות בקרב הצוות החינוכי לניהול כיתה הטרוגנית עם מגוון תלמידים.
- < הכשרת הצוות החינוכי וחיזוק מסוגלותו לנהל תהליכי הוראה ולמידה בכיתה הטרוגנית תוך שימוש בכלים פדגוגיים, רגשיים וחברתיים מגוונים ומשמעותיים לצורך הוראה, הערכה וחינוך מכיל.
- < מתן מענה מותאם לתלמידים הזקוקים למענים ייחודיים, ובכללם תלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים, תלמידים מחוננים, עולים חדשים, ילדים ונוער בסיכון וכדומה.
- < יצירה, חיזוק, הרחבה והעמקה של פעולות חינוכיות, חברתיות ורגשיות בחינוך הכללי במטרה לקדם תקשורת וקשר איכותיים בין מגוון התלמידים.
- < ביסוס, קידום ושיפור שיתופי הפעולה והדיאלוג של המוסד החינוכי עם ההורים ועם הקהילה.

3 | המוסד החינוכי כמקדם הכלה

קידום ההכלה משמעותו הכלה וקבלה של מגוון התלמידים על צורכיהם השונים ולא רק את התלמידים עם המוגבלויות לשורותיה לשורות המסגרת החינוכית הכללית, ובאופן רחב יותר- ראיית מערכת החינוך כחלק מחברה ומקהילה המקנה לפרט תחושת שייכות לצד ההכרה בייחודיותו.

הטמעת תפיסת ההכלה כרוכה בהיערכות, בשיתופי פעולה ובשילוב ידיים של בעלי התפקידים המרכזיים, ההורים, התלמידים וכלל הגורמים המעורבים בשדה החינוך.

יצירת תרבות פדגוגית של הכלה במובן העמוק של המושג מחייבת מתיחסת למרקם החברתי והקהילתי שבו המורים ובית הספר פועלים וזאת מעבר לפדגוגיה. כלומר, יצירת שפה משותפת וקוהרנטית לכלל המעורבים ביצירה החינוכית.

3.1 | עקרונות לקידום מערכת חינוך הטרוגנית ומכילה - הכלה כדרך חיים

א. **תלמידים הזקוקים למענים ייחודיים**, בכללם תלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים בגנים ובכיתות החינוך הכללי, הם חלק אינטגרלי מכיתתם, ממגמות הלימוד ומקבוצות הלמידה שבהן הם לומדים. אין להדירם או לבדלם משאר תלמידי המסגרת החינוכית ומערכת החינוך.

ב. **הסרת חסמים** למען נוכחותם והשתתפותם הלימודית והחברתית של תלמידים הזקוקים למענים ולהתאמות לקידום הישגיהם.

ג. **הוגנות כערך יסוד מחייב ומוביל** - מתן הזדמנות שווה לכלל התלמידים להתפתח, להשתתף באופן פעיל ומשמעותי, להתקדם ולממש את היכולות הגלומות בהם ללא קשר למוצאם, תרבותם, מוגבלותם, גילם, מגדרם, נטייתם המינית, שפתם, יכולותיהם, דתם, אמונתם וכדומה.

ד. **המגוון כנכס** - הייחודיות והמגוון הם נכס המקדם את שגשוגה של חברה. המגוון הוא נורמה ולא היוצא מן הכלל, והוא משקף את פני החברה בכללה.

ה. **"חיוני לחלק-טוב לכולם"** - מתן מענים מותאמים לתלמידים הוא חלק בלתי נפרד ממכלול המענים שמהם יכולים להיתרם כלל התלמידים, וכל זאת - בלי לגרוע מהמענה הייחודי לו זקוק התלמיד.

ו. **"שום דבר לא עלינו בלעדיו"** ("NOTHING ABOUT US WITHOUT US") - ביסוס והרחבת השותפות בין הצוות החינוכי והטיפול לילדים ולתלמידים ולהוריו. התלמיד והוריו שותפים בקביעת התוכנית האישית, דרכי העבודה והמענים הנדרשים לקידומו. אם התלמיד והוריו אינם מסכימים לטיפול או לתוכנית מסיימת, יש לבחון עמם אפשרויות נוספות, חלופיות.

ז. "יישום ערכי ההכלה על פני כל הרצף ההתפתחותי - יישום ערכי ההכלה ועקרונותיה יחול על כל שלבי הגיל ויותאם להתפתחותם האישית, הקוגניטיבית, החברתית והרגשית של מגוון התלמידים.

3.2 | פעולות לקידום מערכת חינוך הטרוגנית ומכילה

- א. תכנון, התאמה והנגשה של חומרי למידה, דרכי הוראה, למידה והערכה על מנת לאפשר לכל תלמידה ותלמיד לממש את יכולותיהם במלואן, את הזכות לנראות תוך התחשבות בכלל צורכיהם הפרטניים.
- ב. התאמת הסביבה הלימודית והפעילויות הבית ספריות והנגשתן בכלל ההיבטים.
- ג. קידום הוראה מגוונת ומותאמת בכיתה הטרוגנית - דרכי ההוראה, הלמידה והערכה בבית הספר תהיינה נגישות ומותאמות לכלל אוכלוסיית הלומדים בהתבסס על שלושה עקרונות: מגוון אופני ייצוג, ריבוי דרכי פעולה והבעה ופעילויות לימודיות מותאמות המרחיבות את מידת המעורבות של התלמידים בתהליכי הלמידה.
- ד. ביסוס ההתאמות בכל ארבעת התחומים: פדגוגי, רגשי חברתי, ארגוני ופיזי-סביבתי. ההתאמה ממוקדת בארבעה תחומים מרכזיים ששלובים זה בזה והמאפשרים התבוננות מעמיקה המבוססת על תפיסה הוליסטית של התלמיד הרואה במוסד החינוכי ובבאים בשעריו מכלול שלם על מגוון צורכיהם.
- ה. הכרות אישית, כחלק מתהליך בניית תוכנית עבודה אישית לתלמיד נדרשת **הכרות** מעמיקה.
 - א. הרחבת הגמישות ופיתוח מודלים שונים למתן מענים - תמיכה נוספת בתלמידים הזקוקים לכך תתקיים במסגרת קבוצתית או בעבודה פרטנית (הוראה שיתופית בכיתה מלאה לשם ביצוע הוראה מותאמת, הוראה במסגרת קבוצה קטנה מחוץ לכיתה או בתוך הכיתה ועבודה פרטנית).
 - ב. בניית תוכניות למידה אישיות בשיתוף הצוות החינוכי, התלמיד והוריו וגורמי מקצוע רלוונטיים (**חוזר מנכ"ל של החנ"מ**)
 - ג. יצירה והרחבה של מעגלי שותפות לשם העמקה וקידום הכלתם של מגוון תלמידים ובני משפחותיהם. מעגלי השותפות יכללו את הצוות החינוכי והטיפולי, התלמיד ו/או הוריו, הדרכה, שירות פסיכולוגי-חינוכי, מרכזי מחוננים, קהילה, רשות מקומית, מגזר שלישי, תנועות וארגוני נוער וכדומה.
 - ד. בניית תוכניות עבודה ולמידה כיתתיות ובית ספריות המקדמות הכלה. התוכניות יהיו ברורות, בהירות, ישימות וגמישות הלוקחות בחשבון את מכלול הצרכים, החוזקות והמענים הפרטניים והקבוצתיים עבור תלמידים הזקוקים למענים ייחודיים. תוכניות העבודה ייבנו בשיתוף הצוות החינוכי, ההורים וגורמי מקצוע רלוונטיים ותיבחן יעילותן והתאמתן במהלך השנה, בפרקי זמן קבועים מראש. תוכניות העבודה תהיינה מבוססות נתונים וזמינות לכלל השותפים לתהליך.
 - ה. יצירה והרחבה של מעני ההכלה - ההכלה תיתן מענה למעגלים מתרחבים: התלמיד כפרט, הכיתה, הצוות החינוכי, המוסד החינוכי, ההורים והקהילה.

- יא. **העמקת הקשר השוטף עם ההורים** וליווים תוך למידת היבטים נוספים מחיי התלמיד מעבר למתרחש בין כותלי בית הספר. הידוק הקשר יסייע להורים ולצוות החינוכי להעניק תמיכה לתלמיד ולסייע לו במכלול ההיבטים.
- יב. **הדדיות בין מערכת החינוך הרגיל למערכת החינוך המיוחד** – קידום עבודת צוות של גורמי החינוך הכללי וגורמי החינוך המיוחד הפועלים בתוך המוסד החינוכי לטובת ביסוס והרחבת מענים תומכים למגוון המורים והתלמידים.
- יג. **שותפות עם מערך החינוך המיוחד והמתי"א** כמערכת תומכת בצוותי החינוך הכללי למתן מענה בהתאם לצורכי התלמידים והצוות.

3.3 | התאמות להכלה

דרכי הפעולה המתייחסות לכלל ההתאמות המוצגות להלן, יחולו בעת למידה מקרוב ומרחוק, בשגרה ובחירום.

התאמה ארגונית

התאמה ארגונית ברמת המוסד החינוכי

משאבי אנוש

- < מינוי רכז השתלבות ועיגון **תפקידו** במסגרת הסדירויות הבית ספריות (**ראו הגדרת תפקיד הרכז באוגדן הכלה והשתלבות**).
- < הקמת צוות לקידום ההכלה הכולל את מנהל בית הספר, היועץ החינוכי, רכז ההשתלבות, פסיכולוג, מורה השילוב, רכז חברתי, רכז פדגוגי (אודות תפקידי הצוות: ראו אוגדן הכלה והשתלבות). מומלץ לשתף נציגות הורים ונציגות תלמידים.

תוכנית עבודה

- < בניית **תוכנית עבודה** מקדמת הכלה. התוכנית כוללת מטרות, יעדים, משימות, גורם אחראי ומדדים.
- < מדידה והערכה שוטפים של מדדי תוכנית העבודה ותהליכי התאמה פדגוגיים, רגשיים, חברתיים ופיזיים במוסד החינוכי ומחוצה לו.

שגרות וסדירויות לעבודת הצוות

- < תכנון מערכת שעות ותוכנית לימודים המאפשרות מתן מענה לצורכי כלל התלמידים והצוות החינוכי בהיבטים פדגוגיים, רגשיים, טיפוליים וחברתיים.

- < הגדלת מרחב הגמישות במערכת שעות הלימוד, תוכני הלימוד, קבוצות התלמידים, גילאי התלמידים, תחומי העניין וסביבות הלמידה.
- < קיום קשרי עבודה שוטפים וקבועים מראש, עדכון, היזון חוזר בין כלל חברי הצוות החינוכי.
- < תכנון ויישום מועדים קבועים לשיח מקצועי, למידת עמיתים וקידום שיתופי פעולה בין חברי הצוות החינוכי, צוות החינוך המיוחד והצוות הטיפולי.

ממשקים ושותפויות

- < תכנון וקיום מפגשים סדורים בין חברי הצוות וההורים המאפשרים שותפות, שיח, עדכון, קשר ולמידה הדדית.
- < ביסוס והעמקת שיתופי פעולה בממשקים עם שותפי תפקיד בקהילה לקידום ההכלה (לדוגמה: אגף קהילה, רווחה, בריאות, תנועת הנוער, מתנ"ס).

משאבים ותקציבים

- < מיפוי משאבי ההון האנושי, הידע והמשאבים הפיזיים והתאמתם לצורכי התלמידים, הצוות וההורים.
- < שימוש מושכל ונאות בתקציבים ובתמיכות לקידום ההכלה הניתנים על-ידי משרד החינוך, הרשויות המקומיות והקהילה בהתאם לייעודם ומטרותיהם.

הנגשה ונגישות

- < הקפדה על הנגשה פיזית וסביבתית של מרחבי הלמידה בתוך המבנה הפיזי ומחוצה לו (כגון: תאורה, חלונות, צבע, אקוסטיקה, מעבר כיסאות גלגלים), ומתן גישה נוחה, תנועה חופשית וביטחון לכל באי המוסד החינוכי.
- < התאמה והנגשת הפעילות החוץ והפנים בית ספרית לכל באי בית הספר, בכלל זה: טיולים, סיורים, סל תרבות, מסיבות ואירועים.
- < הקפדה על יישום חוזר מנכ"ל הנגשה פרטנית לתלמיד הלומד במוסד חינוך ולהורה התלמיד.

התאמה ארגונית ברמת הכיתה

גורם אחראי ומתכלל

- < מחנך/ת הכיתה, המשמש גורם מתכלל מול הצוות החינוכי, הצוות הטיפולי וכלל הגורמים הבאים במגע עם תלמידי כיתתו, ועליו מוטלת האחריות הכוללת לכלל תלמידי הכיתה.

◀ היכרות מעמיקה ומתמשכת עם עולמו של התלמיד במגוון דרכים ובהתאמה לצורך: תצפיות, בחינת תוצרי עבודה בפעילויות מתוכננות ובמצבים מזדמנים, שיחות ושותפות עם הורי התלמידים.

תכנים ותוכניות

- ◀ בניית **תוכנית עבודה כיתתית** מותאמת לכלל התלמידים. בבחירת התוכן יתייחס הצוות להיבטים לימודיים רגשיים, פיזיים וחברתיים תוך התאמה ושילוב התוכנית הפרטנית של התלמידים זכאי שירותי חינוך מיוחדים בכיתה ושל כל תלמיד הזקוק להנגשה.
- ◀ איתור תלמידים הזקוקים למענים ייחודיים: לימודיים, רגשיים, התנהגותיים וחברתיים ובניית **תוכנית עבודה** מותאמת בשיתוף התלמיד והוריו.

התאמה ארגונית ברמת הצוות החינוכי

- ◀ קיום למידה רציפה, התמקצעות ופיתוח מקצועי המותאם לצורכי הצוות החינוכי בנושאים הקשורים להכלה.
- ◀ ליווי הדרכתי קבוע ומתמשך של הצוות החינוכי לתמיכה רגשית ולמתן כלים להכלה של מגוון תלמידים על-ידי הפסיכולוג והיועצת.
- ◀ ליווי קבוע ומתמשך של הצוות החינוכי ומתן כלים להוראה מותאמת בכיתה ההטרוגנית על-ידי רכז ההשתלבות ומדריכים דיסציפלינאריים.
- ◀ **הרחבה והעשרת הידע** של הצוות החינוכי אודות אוכלוסיות עם צרכים ייחודיים.

התאמה ארגונית ברמת התלמיד

מהיכרות לתוכנית עבודה

- ◀ קיום תהליך "קליטת תלמיד סדור" בהתאם למדיניות המוסד החינוכי.
- ◀ **העמקת ההיכרות עם כלל התלמידים** ומיפוי יכולותיהם, צורכיהם, רצונותיהם, תחומי העניין שלהם, חוזקותיהם, קשייהם וכדומה.
- ◀ **איתור תלמידים הזקוקים למענים ייחודיים** בהיבטים לימודיים, התנהגותיים, רגשיים וחברתיים.
- ◀ בניית **תוכנית אישית** מבוססת מיפויים ונתונים. התוכנית תתייחס להיבטים לימודיים, חברתיים, תפקודיים, רגשיים, התנהגותיים. התוכנית תיבנה בשיתוף התלמיד, ההורים והגורמים המקצועיים הרלוונטיים בהתאם להנחיות אגף א' לחינוך מיוחד.

הפעלה ובקרה של תוכנית התערבות

- ◀ יישום תהליך מוסדר, ממוקד ועקבי של תמיכה בתלמיד בתוך הכיתה ומחוצה לה.
- ◀ מתן מענה מותאם לתלמיד ללא התניה של הצגת אבחון ובהתאם למשאבי המוסד החינוכי.
- ◀ מעקב סדור ושיטתי אחר יעילות המענים והתמיכות וביצוע שינויים אם לא נמצאו יעילים.
- ◀ קיום שיח משותף עם התלמיד/או ההורים לבחינת דרכי סיוע נוספות.
- ◀ יש להקפיד על קיום תהליך סדור, עבור תלמידים מתקשים, במתן מכלול המענים העומדים לרשות בית הספר "ממרחב אפשרויות למיצוי אפשרויות" (כגון: התאמות פדגוגיות, שעות פרטניות, תוכנית מהתקציב השקלי, היועצות בגורמי מקצוע).
- ◀ לפי הצורך – המלצה של גורמי המקצוע על הפניית התלמיד לשירות הפסיכולוגי חינוכי להמשך הערכה ולקביעת תוכנית אבחון וטיפול או לגורמי הערכה וטיפול בקהילה.

טרם הפניה לוועדות מתוקף חוק

- ◀ בחינת הפניית התלמיד לוועדות מתוקף חוק או המלצה לפנייה לגורמי סיוע נוספים במקביל לתהליכי הערכה והתערבות.
- ◀ במידה והוחלט על הפניית התלמיד לוועדת זכאות ואיפיון, יש להקפיד על קיום תהליך ממרחב אפשרויות למיצוי אפשרויות ומילוי מסמך "מיצוי האפשרויות" והחמתו על ידי המפקח הכולל. חתימת המפקח על מסמך "מיצוי האפשרויות" אינה מהווה תנאי לקיום הוועדה.
- ◀ למתן מענים לתלמידים זכאי שירותי חינוך מיוחדים יש לפעול בהתאם לחוזר מנכ"ל חינוך מיוחד.

התאמה פדגוגית

התאמה פדגוגית ברמת המוסד החינוכי

- ◀ הבניית מעגל תמיכה פדגוגי ורגשי לצוות החינוכי באמצעות הדרכה של בעלי תפקידים מתוך המוסד החינוכי ומחוצה לו.
- ◀ קיום תהליכי פיתוח מקצועי הכשרה וליזוי סדיר של הצוות החינוכי לקידום פדגוגיה המושתתת על עקרונות ההוראה האוניברסלית (UDL).
- ◀ קיום תהליכים רפלקטיביים על עבודתו הפדגוגית של המוסד החינוכי. הצוות החינוכי בוחן את עשייתו ואת הטייתו בהתייחסותו לתלמידים הזקוקים למענים ייחודיים.

התאמה פדגוגית ברמת הכיתה

- < התאמת תוכניות לימודיות וחומרי לימוד מגוונים לכלל התלמידים על ידי ריבוי אופני ייצוג, דרכי פעולה, דרכי הבעה ופעולות לימודיות.
- < בניית תוכנית למידה כיתתית ואישית, בהתאם למיפוי חוזקות, קשיים, תחומי עניין וסגנונות הלמידה המגוונים והשונים של כלל תלמידי הכיתה.
- < התאמת דרכי ההוראה והנגשתן לכלל הלומדים בכיתה הטרוגנית. (מומלץ להיעזר בחומרים הבאים: הוראה חכמה, עיצוב אוניברסלי ללמידה, עקרונות בתכנון פדגוגי לתלמידים עם צרכים מיוחדים, תיק תוכניות לימודים לעובדי הוראה, תל"ם בחנ"ס).

התאמה פדגוגית ברמת התלמיד

- < זיהוי חסמים ומתן מענה לצרכים, לנטיות ולהזדמנויות בלמידה.
- < **הוראה מותאמת פרט** – הנגשה והתאמה של דרכי הוראה וחומרי הוראה, למידה והערכה מגוונים לתלמיד בדרכים המאפשרות השתתפות פעילה, אוטונומיה, תחושת שייכות, מצוינות אישית, התפתחות ופיתוח תחומי עניין של התלמיד.
- < במידה תלמיד זקוק לחומרי למידה מונגשים או לספרי לימוד מותאמים, יוכנו החומרים ורשימת הספרים המותאמת, ככל הניתן מבעוד מועד.

התאמה רגשית-חברתית

התאמה רגשית חברתית ברמת הצוות החינוכי

- < הפעלת תוכניות רגשיות וחברתיות התומכות בהכלה, בליווי גורמי המקצוע בגן ובבית הספר (יועצת חינוכית, פסיכולוג, רכז השתלבות, רכז חברתי ועוד) (ראו אוגדנים לרכז החברתי **בחינוך היסודי**).
- < קידום הרווחה הרגשית ותחושת המסוגלות של הצוות החינוכי באמצעות ליווי, תמיכה ומתן מענה קבוע ומתמשך לצורכיהם באופן שיסייע להם למלא את תפקידם בצורה מיטבית.
- < מתן תמיכה רגשית חברתית לצוות בשעות ייעודיות במערכת הבית ספרית. ניתן להיעזר לשם כך בשירות הפסיכולוגי החינוכי וביועצת החינוכית.
- < בניית מעגלי תמיכה, ליווי והיוועצות עבור הצוות החינוכי להתמודדות עם אתגרים רגשיים, התנהגותיים וחברתיים של מגוון תלמידים. מעגלי התמיכה כוללים: יועץ חינוכי, פסיכולוג, רכז השתלבות, רכז חברתי, מומחה תחום מהמתי"א, יועצת במרכז העשרה למחוננים, מדריכי הכלה וכדומה.

התאמה רגשית חברתית ברמת הכיתה והתלמיד

- < טיפוח וקידום אקלים כיתה תומך צרכים ומקדם הפנמה של ערכים פרו-חברתיים באמצעות שימוש בדרכי עבודה וניהול כיתה המאפשרים חוויות הצלחה לכלל התלמידים, המצמצמות חוויות חוסר יכולת ובושה עקב כישלון, מקדמות תחושות אוטונומיה ועניין בלמידה ויצרות סביבה חברתית התומכת בתחושת השייכות של כלל התלמידים והמונעים הדרה ודחייה חברתית (ראו בנספחים להלן): "פיתוח אחריות אישית וחברתית והתמודדות עם בריונות" ו"מיומנויות חברתיות והתמודדות עם דחייה חברתית כחלק מיצירת אקלים מיטבי בגן ובבית הספר".
- < קידום רווחתם הרגשית-חברתית של התלמידים באמצעות הבניית סדיריות קבועות ושוטפות עם מליאת הכיתה ובקבוצות קטנות לשיח רגשי-חברתי.
- < קיום דיאלוג המבוסס על שיתופי פעולה ועל כבוד הדדי בין הצוות החינוכי, לתלמידים ולהורים באמצעות שיח מתמיד ושוטף וביסוס תוכנית מפגשים סדורה לעבודה עם ההורים ועם התלמידים.
- < פיתוח וקידום של ההכלה כדרך חיים במוסד החינוכי תוך הפעלת תוכניות רגשיות וחברתיות התומכות בהכלה, בליווי גורמי המקצוע בבית הספר (יועץ חינוכי, פסיכולוג, רכז השתלבות, רכז חברתי ועוד); ראו בנספח להלן אוגדנים לרכז החברתי בחינוך היסודי והעל יסודי.
- < שמירה על רצף חינוכי בין מסגרות החינוך השונות - המוסד החינוכי, צוותי הצהרון, המועדוניות - לבין מסגרות החינוך במעברים בין גן-יסודי-חטיבת-ביניים-חטיבה עליונה.
- < הבניה וביסוס של שיתופי פעולה בין צוות המוסד החינוכי לבין הצוותים החינוכיים-חברתיים (למשל: תנועות הנוער, מתנ"סים) בשעות אחר הצהריים והפנאי.
- < הקפדה על מעורבות ועל השתתפות של כלל התלמידים וההורים בפעילויות חברתיות וקהילתיות בית-ספריות.

התאמה פיזית וסביבתית

- < הקפדה על הנגשה פיזית וסביבתית טרם פתיחת שנת הלימודים. יש להנגיש את מרחבי הלמידה בתוך המבנה הפיזי ומחוץ לו, כגון: תאורה, חלונות, צבע, אקוסטיקה, מעבר כיסאות גלגלים בהתאם לתקנות הנגישות של מוסדות החינוך השונים. המרחבים יאפשרו לכל באי המוסד החינוכי גישה נוחה, תנועה חופשית וביטחון.
- < עיצוב מרחב כיתתי המאפשר דרכי הוראה-למידה מגוונות. מתן אפשרויות ביטוי וחשיבה שונות, מעודדות סקרנות, בחירה ועשייה המותאמות לצורכיהם הפרטניים של התלמידים. יש לאפשר גמישות ושינויים על מנת לתת מענה לקבוצות וליחידים.
- < הקמת מרחב מכיל המעניק תחושת ביטחון ושייכות לכלל באי בית הספר.
- < הנגשות - באחריות הרשות המקומית או הבעלות להנגיש ולערוך את ההתאמות הנדרשות למוסד החינוכי בהתאם לצרכים של התלמידים והורי הלומדים במוסד והעתידים ללמוד בו בשנת הלימודים הקרובה.

התאמות ללמידה משולבת וללמידה מרחוק

- < בעת ללמידה מרחוק יש להתאים את דרכי ההוראה, חומרי ההוראה-למידה והערכה לתלמידי הכיתה בכללם לתלמידים הזקוקים למענים ייחודיים.
- < יש להקפיד על מתן התמיכות וההנגשות בהתאם לתוכנית האישי של התלמיד, תוך שמירה על רצף מתן המענה:
 - < **הוראה מותאמת** - שמירה על התאמות בדרכי הוראה, למידה והיבחנות גם מרחוק.
 - < **שעות שילוב.**
 - < **טיפולים ממקצועות הבריאות** (פרא רפואי).
 - < **סיוע** - המשך עבודה לפי תוכנית הלימודים האישי והכיתתית בהתאם להנחיית מחנך הכיתה.
- < יש לוודא קיומם של אמצעי קצה טכנולוגיים בבית התלמיד.
- < רציפות בלמידה במסגרות ובתכניות ייחודיות למחוננים ולמצטיינים (מרכזי העשרה ותכניות תוספתיות).
- < במקרים שבהם לא ניתן להשתמש באמצעים טכנולוגיים, יש להכין מבעוד מועד ערכות למידה פיזיות ולהעבירן לבתי התלמידים.
- < בפעילות חברתית המתקיימת מרחוק יש להקפיד על השתתפותו של כל תלמיד. במידת הצורך יש לאפשר נוכחות של מבוגר משמעותי.
- < חשוב להעניק ליווי ותמיכה לתלמיד ולהוריו לגבי השימוש באמצעים הטכנולוגיים.
- < בעת ללמידה מרחוק יש להשתמש בעזרי שמע ככל הנדרש, כגון: הקלטות, שירים, הקראה, סיוע בחומרי עזר מותאמים.

1 הנגשות - תימול, שפת סימנים, הקלטות, הגדלת פונטים, הנגשה דיגיטלית, כתוביות בסרטונים, הנגשת מצגות, הקראה אנושית מוקלטת או הקראה דיגיטלית, וכן התאמה של התכנים עצמם במידת הצורך.

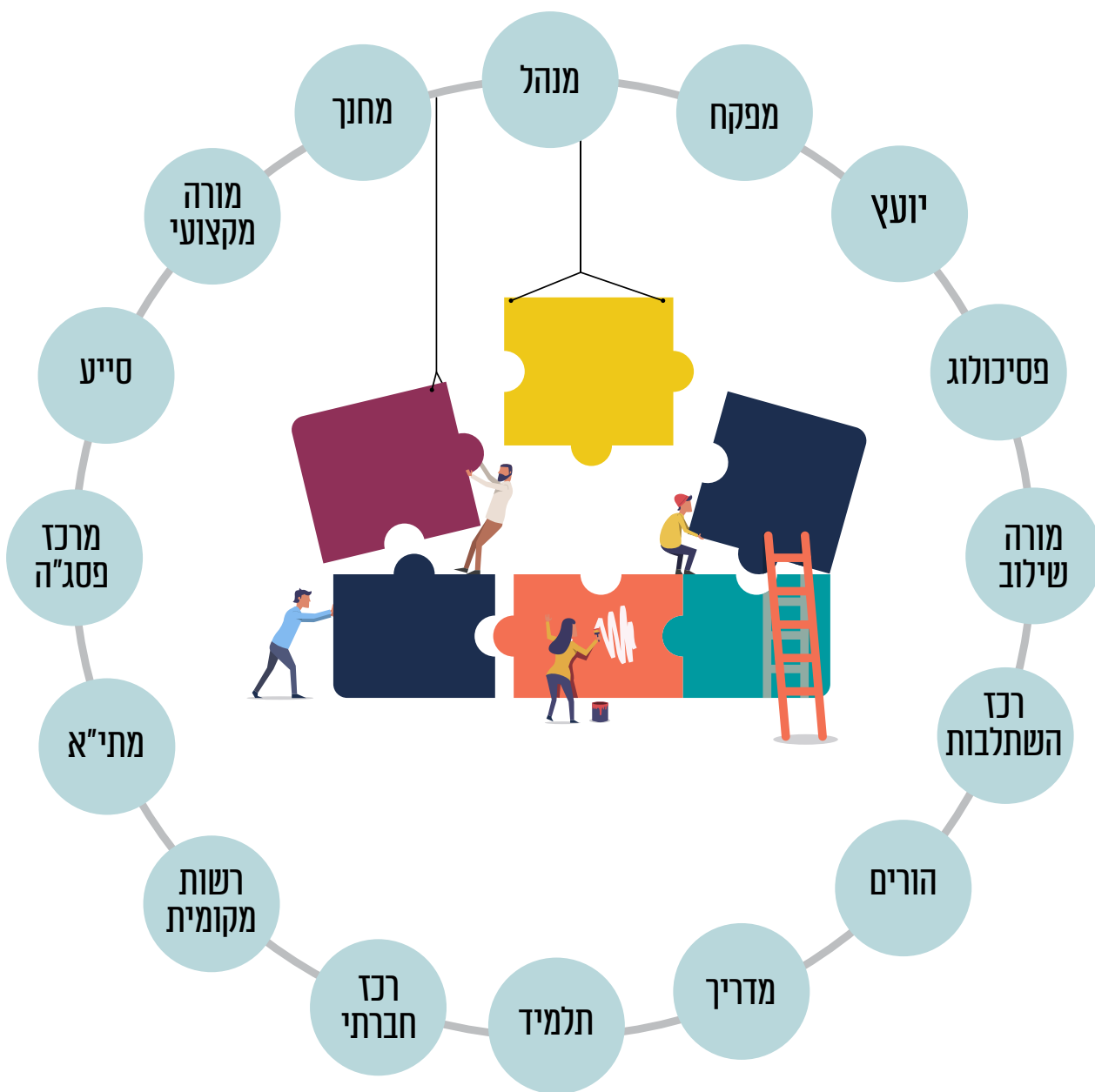
4 | מעגלי השותפויות והתמיכה במוסד החינוכי²

להצלחת ההכלה בבית הספר נדרשת היערכות מתאימה הכוללת שיתופי פעולה בין כלל בעלי התפקידים והגורמים המעורבים בעשייה החינוכית. בעת היערכותו ליישום ההכלה על המוסד החינוכי להגדיר את השותפים לליווי מקצועי, להיוועצות, לשיח ולעבודה משותפת רציפה.

על מעגלי השותפות נמנים שותפים רבים, חלקם מתוך בית הספר וחלקם מחוצה לו: הצוות החינוכי ובכלל זה בעלי תפקידים בתוך בית הספר, הורים, מפקח בית הספר, מרכזי פסג"ה, מתי"אות, מדריכים, תומכי הוראה, סייעות, רשויות מקומיות ומחלקות החינוך, הקהילה ועוד. חשוב כי צוות המוסד החינוכי ישקוד על בניית שותפויות המקדמות את הקשר והרצף הפורמלי והבלתי פורמלי והתומכות בו. כמו כן יש למפות את כלל תוכניות ההתערבות הרלוונטיות הקיימות בבית הספר ולחברן לתהליכי ההכלה. בית הספר יפעל לאיגום כל המשאבים העומדים לרשותו לשם יצירת מעטפת תומכת להכלה הכוללת: כוח אדם, שעות, תקציב, פיתוח מקצועי, ימי הדרכה, תוכניות.

2 השימוש בלשון זכר הוא מטעמי נוחות. הכוונה, כמובן, היא לכל המגדרים

4.1 | מעגל השותפים בין כותלי המוסד החינוכי – בעלי התפקידים

הגדרת הפעולות של כל אחד מבעלי התפקידים מכוונת לקידום ההכלה בבית הספר על "ארבע הרגליים" שלה – הכלה פדגוגית, הכלה רגשית-חברתית, הכלה ארגונית והכלה פיזית. ברור כי המעשה החינוכי אינו מופרד קטגורית ולא ניתן להפריד את תהליכי הרגש והחברות מהתהליכים הפדגוגיים והארגוניים.

מוהל בית הספר

המונה אחראי לכלל העשייה המתרחשת בין כותלי בית ספר ובכלל זה על יישום והטמעת יישום התיקון לחוק החינוך המיוחד, ההכלה וההשתלבות בבית הספר. על המנהל לפעול לחיזוק ולהעמקה של תפיסת העולם הבית ספרית ותרבות המקדמת הכלה והשתלבות בחדר המורים, בכיתות ואל מול ההורים תוך דאגה לקיומן של שותפויות, שגרות וסדירויות תומכות.

תפקידי מנהל בית הספר

העמקה בתפיסת עולם מכילה

◀ לפעול לחיזוק ולהעמקת תפיסת העולם הבית ספרית והתרבות המקדמת הכלה והשתלבות – תפיסה הבאה לידי ביטוי בכיתות, בחדרי המורים ואל מול ההורים.

היבטים ארגוניים

- ◀ להגדיר תפקידים, לקבוע תחומי סמכות ואחריות של השותפים בהובלה, להרחיב ולקדם ההכלה וההשתלבות בבית הספר ומחוצה לו (כל זאת בכפוף להגדרות התפקיד של השותפים המומלצים המפורטים בהמשך).
- ◀ לקדם מערך מסייע בית ספרי ובכלל זה למנות צוות רב־מקצועי, פנים־בית ספרי, להובלת התהליך.
- ◀ למפות את צורכי התלמידים ואת צורכי יתר באי בית הספר.
- ◀ לבנות תוכנית לשימוש מושכל במשאבי בית הספר למתן מענה מותאם לצורכי הכלה והשתלבות.
- ◀ לפתח תוכניות עבודה מערכתיות המושתתות על עקרונות תפיסת ההכלה וההשתלבות תוך מעקב ובקרה אחר יישומן ועדכון.
- ◀ לזמן עבור הצוות החינוכי פלטפורמות ושגרות עבודה (מסגרות זמן) לקיום שיח מקצועי והיוועצות בנושאים הקשורים להתמודדות עם תלמידים שוני צרכים ועם מורכבות ההוראה הכיתה ההטרוגנית.
- ◀ להגדיר ולאפשר מסגרות זמן קבועות לעבודת רכז ההשתלבות בבית הספר.

- < לקבוע תוכניות ייעודיות לפיתוח מקצועי בית ספרי המכוונות להרחבת יכולת ההכלה ולמתן מענה פדגוגי מותאם לפרט ולכלל התלמידים.
- < לקבוע תוכנית הדרכה מותאמת לצורכי הצוות החינוכי ולמאפייני המוסד החינוכי.
- < לאפשר תנאים אופטימליים לצוותי החינוך לביצוע וליישום דרכי הוראה, למידה והערכה מגוונות ומותאמות (אמצעים טכנולוגיים, ציוד מתכלה, סביבת למידה מותאמת וכדומה).
- < לפעול לקיום מגוונים להערכה ולמדידה של תהליך ההכלה וההשתלבות בבית הספר.
- < להבנות מערכת שעות המאפשרת גמישות בתהליכי ההוראה ובהרכבי הלומדים, הכיתות, הקבוצות והמורים.
- < להסדיר את ההנגשות הנדרשות ברמה הפיזית בתיאום עם הרשות המקומית.
- < לקדם שימוש במגוון ההנגשות הטכנולוגיות הקיימות ללמידה, להוראה, להערכה בהיבטים לימודיים, רגשיים-חברתיים.
- < לקבוע תהליכי מעקב, הערכה ומשוב ברמת התלמידים, המורים והארגון הבית ספרי תוך הכנסת שינויים מותאמים, במטרה להוביל למיצוי אפשרויות מיטבי.
- < לסייע בבניית תוכניות עבודה בעקבות תהליכי הבקרה והמעקב.
- < לקיים שותפות עם ההורים, בד בבד עם העמקת השיח והמעורבותם של ההורים.
- < ללוות את ההורים בצמתים משמעותיים.

השותפים המומלצים

המשתתפים באופן קבוע בצוות המוביל הם מנהל בית הספר המשמש יושב ראש, יועץ חינוכי, פסיכולוג בית הספר, רכז ההשתלבות, מורה השילוב, מומחה תחום המתי"א, ומחנך הכיתה. על פי צורך, מוזמנים גם מטפלים ממקצועות הבריאות, קצין ביקור סדיר, רכז שכבה, רכז מקצוע, רכז חברתי, מורה עולים חדשים, עובד סוציאלי או כל גורם מקצועי אחר נדרש. על הצוות הרב-מקצועי להיפגש באופן קבוע (מומלצת תדירות של אחת לשבועיים) למעקב ולהערכה.

צוות מורחב

מומלץ לנסח שלוש פעמים בשנה³ צוות מורחב יותר ולהזמין אנשי מקצוע נוספים בהתאם לצורך: מפקח כולל, מפקח חנ"מ, מנהל מתי"א, נציג פדגוגי ממרכז הפסג"ה, מדריך הכלה, נציג הרשות ונציג הרווחה. מפגשים אלו נועדו לביצוע תהליכי תכנון ובקרה על אודות הפעולות הבית ספריות לקידום ההכלה וההשתלבות ברמת הפרט והמערכת.

3 חשוב לתאם מראש את מועדי המפגשים.

מחנך

מחנך הכיתה הוא דמות בעלת מחויבות לצמיחה ולהצלחה של כל תלמידיו כיחידים ונקבוצה. מן המחויבות הזו נגזרים מאפייני הקשר בינו לבין התלמיד ומשפחתו: קשר חם, דואג ואכפתי, המבוסס על היכרות מעמיקה ומתמשכת עם עולמם, על כבוד ועל אמון הדדי. מחנך הכיתה הוא גורם המתכלל את כל העבודה של הצוות החינוכי עם התלמיד בהיבטים הלימודיים, הרגשיים, ההתנהגותיים והחברתיים. הוא משמש איש קשר עבור התלמיד, הוריו והצוות החינוכי.

תפקידי מחנך הכיתה

היכרות עם התלמיד וצרכיו

- < ליצור שיח אישי עם התלמיד בנוגע לתהליך הלמידה ולהיבטים הרגשיים, החברתיים והמשפחתיים.
- < לאסוף, לארגן ולתעד נתונים על אודות תפקוד התלמיד בתחומי הדעת השונים ועל אודות התמיכה והסיוע שקיבל (גם בתוך בית הספר וגם מחוץ לכותלי בית הספר) במהלך תקופת הלימודים.
- < לזהות ולמפות את נקודות החוזק ומוקדי הקושי תוך התמקדות בהיבטים לימודיים, התנהגותיים, רגשיים, חברתיים ומשפחתיים של כלל תלמידי הכיתה תוך העמקה בתלמידים שונים צרכים. [קישור לתוכנית אישית](#)

בניית תוכניות עבודה מותאמות פרט וכיתה

- < לזהות את השירותים והתמיכות הנדרשים לכל תלמיד על פי צרכיו ותיוכם לתלמיד. [כלי ממיפוי צרכים לנהל משאבים](#)
- < לרכז את תהליך כתיבת תוכנית הלמידה ותוכנית ההתערבות עבור התלמיד, לרבות התייחסות למערך התמיכות הכולל שהוא מקבל.
- < לקדם מגוון הנגשות ללמידה, הוראה והערכה בהיבטים לימודיים ורגשיים-חברתיים.
- < ליצור סביבות למידה מותאמות ומונגשות לכלל תלמידי הכיתה.

תהליכי מעקב ובקרה

- < לעקוב אחר התקדמות התלמיד בתחומים השונים ואת תפקודו במהלך יום הלימודים ולאחריו ולתעד את הנתונים.
- < לתעד ולהעריך את יעילות הסיוע המותאם לתלמיד בדרכי הלמידה, הוראה והערכה.

שותפויות:

- < לנהל את הקשר עם הגורמים המקצועיים השונים השותפים לעבודה עם התלמיד.

- < לנהל את הקשר והשותפות עם ההורים.
- < ללוות ולהכין את התלמיד והוריו לוועדות מתוקף חוק (ועדת זכאות ואפיון, ועדה רב־מקצועית).
- < לטפח אינטראקציות חברתיות ובד בבד לעודד שיח מכבד וערכי בין כלל תלמידי הכיתה על אודות היבטים הקשורים להכלה ולהשתלבות.
- < לקיים שגרות לשיח חברתי ערכי בין כלל הורי הכיתה על היבטים הקשורים להכלה ולהשתלבות.

היועץ החינוכי

יועץ בית הספר אמון על קידום תפיסת ההכלה וההשתלבות בהתייחס לבריאות ולרווחה הנפשית של צוותי החינוך, התלמידים וההורים. קידום תפיסה זו כרוך בראייה הוליסטית של כל באי בית הספר תוך העצמת המבוגרים המשמעותיים. היועץ החינוכי ילווה את מנהל בית הספר, צוות המורים, התלמידים וההורים ביישום חוק החינוך המיוחד, ההכלה וההשתלבות. היועץ יהיה שותף משמעותי בהובלת תהליכי שינוי, בהרחבת תחושת המסוגלות ובחיזוק התפיסות הרואות בהכלה ובהשתלבות משימה חינוכית, חברתית ואישית.

תפקידי היועץ החינוכי

שותפות והשפעה בצוות הרב־מקצועי של בית הספר

- < לייצג תפיסות עולם הומניות, הוליסטיות וחברתיות על ידי נוכחות מקצועית משמעותית.
- < להרחיב את תהליכי השילוב המתרחשים בבית הספר ובעולמו השגרתי של הילד.
- < לאתר נקודות כוח ולחזק את האמונה ביכולת הילד להתפתח.
- < לזהות התקדמות ולשקף אותה.
- < להדק את הקשרים בין המענים הפדגוגיים למענים הרגשיים-חברתיים בתוכנית ההתערבות.
- < לקיים היועצויות מקצועיות ולתת מענים ייעוציים לצוות.
- < לקחת חלק בבחירת התוכניות במסגרת התקציב השקלי.

חיזוק תחושת המסוגלות של הצוות והרחבת הידע והיכולת המקצועית של הצוות

- < היועץ יקדם תרבות בית ספרית מכילה ותומכת וייצור מבינים ארגוניים שבהם יתקיימו תהליכים של פיתוח יכולת ההכלה של צוותי החינוך.

< היועץ יבנה וינחה תהליכי פיתוח לצוות לחיזוק תחושת המסוגלות - תהליכים שבהם יתאפשר שיח על תפיסות תפקיד, עמדות, הצלחות ואתגרים.

מענה ייעוצי כחלק מתוכנית התערבות

- < היועץ יעניק שירות רגשי-חברתי ייעוצי, פרטני או קבוצתי, בעבור חלק מן התלמידים במסגרת:
 - < קבוצת עוצמה
 - < קבוצה רגשית לתלמידים בעלי לקות למידה
 - < קבוצת מיזמוניות חברתיות

שיתוף פעולה עם הורים

- < לסייע בהבניית מדיניות בית ספרית בנושאים הקשורים לשיתופי פעולה עם ההורים בתהליכי ההכלה.
- < להדריך את אנשי החינוך ולייעץ להם בהבניית הקשר עם ההורים.
- < ללוות ולהבנות שותפות עם ההורים לאורך תהליכי איתור הצרכים, הבניית תוכנית ההתערבות והפעלתה בבית הספר.
- < להדריך את ההורים או להפנותם לגורם תומך חיצוני, בהתאם לצורך.
- < ללוות ולהכין את התלמיד והוריו לוועדות מתוקף חוק (ועדת זכאות ואפיון, ועדה רב-מקצועית).

תמיכה בתהליכי הכלה בכיתה במסגרת כישורי חיים

- < לייעץ בבניית תוכנית כיתתית המקדמת את הצלחת התלמידים הזקוקים למענה פרטני בכיתה. התוכנית תתבסס על מיפוי צרכים ייחודיים בהתאם למאפייני הכיתה, המורה והתלמידים.
- < לוודא שהתוכנית תכלול מפגשי כישורי חיים המותאמים לצרכים ומכוונים להרחבת אווירת ההכלה, היכרות עם השונות, קבלתה וביסוס תקשורת אמפתית בין כל באי הכיתה, תלמידים וצוותי חינוך.
- < התוכנית תכלול מרכיבים התומכים בניהול כיתה, בביסוס נורמות חברתיות תקינות ובהעמקת הוראה פסיכודגוגית בהתאם לצרכים.

הפסיכולוג החינוכי של בית הספר

הפסיכולוג אחראי לקידום יכולות ההכלה וההשתלבות במסגרת החינוכית עם בעלי התפקידים הרלוונטיים בהתבסס על ידע פסיכולוגי ופרקטיקות יישומיות תואמות. הפסיכולוג עוסק ברמת הפרט, המערכת החינוכית והמשפחה, בד

בבד עם שילוב בין הרמות הללו, מתוך מבט דיאגנוסטי ומבט התערבותי-טיפולי. במרכז עבודתו נמצאים היחסים הביך אישיים בין באי בית הספר והאופן שבו הם משפיעים על התפתחותו של התלמיד ועל הישגיו הלימודיים.

תפקידי פסיכולוג בית הספר

- להשתתף בתהליכי גיבוש תפיסת ההכלה וההשתלבות בבית הספר, תוך שימת דגש על תפיסת "מכל למכילים".
- לעמוד לרשות בית הספר להקניית ידע בתחומי מומחיותו: למידה בתוך הקשר התפתחותי, קידום מסוגלות אישית-מקצועית בדגש על אמפתיה, לקויות למידה, הפרעת קשב, בעיות רגשיות, קשיים חברתיים, בעיות התנהגות, התנהגויות בסיכון וכו'.
- להיות חלק מהצוות הרב-מקצועי בכל שלבי עבודתו השונים: גיבוש תרבות עבודת צוות, דרכי איתור של תלמידים, דיוק הבנת הצרכים ההתפתחותיים והנפשיים של התלמיד והמענים המותאמים לו אישית, ליווי תהליכי תגובה להתערבות - RTI, השתתפות בדיוני הצוות הרב-מקצועי על פי חוק.
- לייעץ למנהל בית הספר ולמורים בכל הקשור להכלת תלמידים וליצירת תרבות של הכלה.
- ללוות, בהיבט הפסיכולוגי, את ההורים בדגש על הכלה ושותפות בית הספר עם ההורים. כמו כן, לסייע להורים עם בעלי תפקידים נוספים בתהליכי קבלת החלטות באשר למענים החינוכיים והטיפוליים הנדרשים לתלמיד.
- לבצע הערכות פסיכולוגיות, על פי שיקול דעת מקצועי, בתואם להנחיות אגף פסיכולוגיה ולמשאבי השירות הפסיכולוגי החינוכי (השפ"ח).
- להדריך, לייעץ ולתת טיפול פסיכולוגי בהתאם למדיניות ולמשאבי אגף פסיכולוגיה והשפ"ח ברשות המקומית.
- לקחת חלק בבניית התוכנית למימוש התקציב השקלי לאור הצרכים הבית ספריים והמענים המתאימים.

רכז השתלבות

תיאור תפקיד הרכז

רכז הכלה והשתלבות הינו שותף בצוות הרב-מקצועי. תפקידו מתמקד **בהובלת תהליכים פדגוגיים** להגברת תחושת המסוגלות של המורים וקידום יכולת ההכלה של הצוות החינוכי. הרכז יעבוד עם הנהלת בית הספר מול צוותי ההוראה, בשיתוף הגורמים המטפלים, המתערבים והייעוציים (מבית הספר ומחוצה לו).
התפקיד מאופיין בהסתכלות מערכתית על בית הספר כמוסד מכיל לצד מיפוי ואפיון צורכי התלמידים והצוות – זיהוי חסמים והתאמת מענים ברמה בית ספרית, כיתתית ופרטנית.

דגשים בעבודת רכז ההשתלבות בחינוך היסודי:

1. קידום תפיסה חינוכית מכילה בבית הספר.
2. ריכוז תהליך המיפוי הכיתתי, איגום הנתונים ובניית תמונה בית ספרית בהיבטים לימודיים, רגשיים, חברתיים ומשפחתיים. מיפוי הצרכים לצד המענים.
3. ליווי צוותי ההוראה בבניית תוכניות עבודה ממוקדות היבטים פדגוגיים ברמה כיתתית ופרטנית.
4. שותפות בבניית תהליך מיצוי אפשרויות לתלמידים מאותרים.
5. ליווי הצוות החינוכי בתהליכי פדגוגיה מותאמת פרט, היכרות עם מתודות ופרקטיקות תומכות הוראה מותאמת פרט בתוך הכיתה (עיצוב אוניברסלי ללמידה) – UDL.
6. קידום שגרות וסדירות עבודה המכוונות למתן מענה לפרט בהיבטים פדגוגיים.
7. שותפות בבחירת תוכניות למימוש התקציב השקלי.
8. קידום יוזמות בית ספריות להשתלבות ולהכלה.

רכז פדגוגי

הרכז הפדגוגי מוביל ומנהל את תכנון הלימודים ותהליכי ההוראה, הלמידה וההערכה עם רכזי המקצוע. הרכז הפדגוגי שותף בהובלת תהליכי קידום הישגי הלומדים, מתכלל את מהלך המיפוי ובניית תוכנית עבודה מבוססת נתונים ומעקב אחרי הביצוע עם רכזי המקצוע.

דגשים בעבודת הרכז הפדגוגי

- < הובלת מיפוי ובניית תוכנית עבודה מותאמת בתחומי הדעת.
- < ריכוז תהליכי הוראה, הערכה ולמידה בממשק עם רכזי המקצוע בהתבוננות מערכתית.
- < שותפות, הובלה וליוי בבניית הפיתוח המקצועי בבית הספר, לפרט ולארגון, בהלימה לצרכים ובתיאום עם מנהל בית הספר.
- < ליווי, הכשרה והעצמה של רכזי המקצוע ושל המורים המקצועיים.
- < מתן כלים פדגוגיים שיסייעו בהשבחת ההוראה ובשיפור הישגי התלמידים.
- < מעקב ובקרה – תכנון מול ביצוע.

מורי השילוב

מורה שהוכשר ללוות וללמד תלמידים זכאי שירותי חינוך מיוחדים ומשולבים בכיתה לחינוך הרגיל.

תפקידי מורה השילוב

- < להשתתף בבניית התוכנית האישית לתלמידים זכאי שירותי חינוך מיוחדים, ללוות ולהנגיש את התוכנית לצוות החינוכי.
- < לספק הוראה מותאמת ולהקנות מיומנויות יסוד ואסטרטגיות לתלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים (באופן פרטני או קבוצתי), בהתאמה לחומר הנלמד בכיתה וליעדים שנקבעו לתלמיד בתוכנית האישית, בעבודה משותפת עם מחנך הכיתה והצוות.
- < להשתתף בישיבות שוטפות של הצוות החינוכי בהתייחס לתלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים.
- < להיות מקור ידע וגורם מקצועי להיוועצות למנהל ולצוותים בכל הקשור לנושא השילוב של תלמידים עם צרכים מיוחדים ובבניית התוכנית האישית.
- < להיות שותף במילוי שאלוני הפניה לוועדות זכאות ואפיון.
- < להיות שותף בליווי ההורים.
- < להשתתף, על פי הצורך, בדיוני צוות רב־מקצועי במסגרת החינוכית לקביעת זכאות לשירותי חינוך מיוחדים מהסל המוסדי.
- < להיות שותף, עם שאר בעלי התפקידים בבית הספר, להזנת הזכאויות והתמיכות המערכות הממוחשבות.
- < על מרחבי עבודת מורה השילוב להיות מותאמים לתוכנית האישית - כיתה, חדר עבודה ועוד...

רכז חברתי-ערכי

אחראי על קידום התחום החברתי-ערכי והמיומנויות החברתיות במסגרות הפורמליות (שעת חינוך, תחומי הדעת, תוכנית בשבילי הזיכרון) והלא פורמליות (מועצות תלמידים, הפסקות פעילות, ימי שיא, טקסים, אירועים בית ספריים, אירועים עם הקהילה).

תפקיד הרכז החברתי-ערכי

מוביל תהליכים לפיתוח תפיסת עולם חברתית-ערכית בבית הספר ומסייע למנהל ולצוות המוביל בנושאים אלו:

- < גיבוש תפיסה חינוכית-ערכית בראייה מערכתית בהתאם למדיניות משרד החינוך בדגש על שילוב חברתי של ילדים שוני צרכים.
- < תכנון, ביצוע והערכת תוכנית הפעילות הבית ספרית בתחום החברתי ערכי ותרגומה ליחידות הוראה מותאמות.
- < גיבוש תקנון בית ספרי בתהליך המשתף הורים, מורים ותלמידים בד בבד עם התייחסות לשילובם של תלמידים שוני צרכים בפעילות החברתית-ערכית.
- < חשיפת הצוות החינוכי לחומרים עדכניים שפותחו בתחום.

פועל לקידום למידה חברתית ערכית ומעורבותם של כלל התלמידים באורח החיים הבית ספרי:

- < יישום תוכנית מפתח הל"ב תוך הנגשת חומרים מותאמים לכלל התלמידים (בחמ"ד – "מפתח הל"ב מתוך אמונה", בחרדי המוכר שאינו רשמי – בבתי ספר של הבנות מיושמת תוכנית "מפתח הל"ב" המותאמת לחינוך החרדי).
- < הבניית מסגרות מגוונות למעורבות חברתית (מועצת התלמידים, ועדות, פורומים שונים, שגרירי מפתח הל"ב ועוד).
- < הערכת פעילות המסגרות החברתיות בדגש על הנגשתן לתלמידים שוני צרכים.
- < יישום תוכנית "תפקיד לכל תלמיד" בקרב כלל התלמידים.
- < ביסוס הסדיריות והתנאים המאפשרים את שילוב כלל התלמידים במסגרות למעורבות חברתית, באירועים בית ספריים, בטיוולים, בהפסקות וכולי.
- < קידום "דיאלוג מורה-תלמיד" תוך מכוונות לטיפוח חוזקות כלל התלמידים.

מנחה את הצוות החינוכי ומסייע בנושאים אלו:

- < מיפוי היבטים חברתיים-ערכיים, ניתוח התוצאות וקביעת דרכי פעולה בהתאם.
- < בניית תכניות אישיות או כיתתיות המכוונות למתן מענה רגשי-חברתי-ערכי למגוון הצרכים.

- < מיפוי המרחבים שבהם מתבצעת למידה חברתית ערכית (בבית הספר ומחוץ לבית הספר).
- < הנגשת מרחבי בית הספר שבהם מתקיימים טקסים, פעילויות חברתיות, בימות דיון, הצגות ועוד כך שתתאפשר השתתפות כלל התלמידים.

מנהל שותפויות לבניית תוכניות משולבות עם הגורמים הבאים:

- < רכזים בית ספריים ומדריכים מדיסציפלינות שונות.
- < בעלי תפקיד בית ספריים העוסקים בתחום הקהילתי, הייעוצי והפסיכולוגי.
- < גורמים וארגונים בקהילה (תנועות נוער, מתנ"ס ועוד).

4.2 | שותפים ומעגלי תמיכה נוספים

מפקח כולל על בית הספר

תפקידו של מפקח בית הספר הוא תפקיד בעל חשיבות מכרעת בקידום תפיסת ההכלה וההשתלבות. למנהיגותם של מפקחים פוטנציאל השפעה גדול על תפיסות ערכיות ומכילות של צוות בית הספר, על איכות ההוראה והלמידה של כלל התלמידים הלומדים בבית הספר ועל מיסוד תהליכי הפיתוח המקצועי של הצוותים. השפעה זו מבוססת על שני יסודות הכרחיים: היות המפקח מנהיג פדגוגי הממוקד בשיפור תהליכי הוראה-למידה-הערכה והיותו מנהיג מערכתי הרואה בבתי הספר שבתחום אחריותו רשת מקצועית וכר פורה לשיתופי פעולה.

תפקידי מפקח בית הספר

- < להיות שותף בבניית תוכניות עבודה מערכתיות המושתתות על עקרונות תפיסת ההכלה וההשתלבות תוך מעקב ובקרה אחר יישומן ועדכון.
- < לקיים דיונים עם מנהל בית הספר והצוות הרב-מקצועי כדי לוודא יישום ומימוני של תוכנית ההתערבות האישית.
- < להיות שותף בתהליך "ממרחב אפשרויות למימוני אפשרויות".
- < להיות שותף בוועדות מקצועיות (טרום-ועדות מתוקף חוק) ולאשר הפניה לוועדה בין-מקצועית מוסדית או ועדת זכאות ואפיון רק לתלמידים שעבורם מצו כל האפשרויות או לתלמידים עם מוגבלות בשכיחות נמוכה באוכלוסייה.
- < להיות שותף בצוות רב-מקצועי מורחב לבחינת מקרים מורכבים תוך שיתוף מפקחים או מרכזים מקצועיים רלוונטיים.
- < לבצע מעקב אחר יעילות ניצול המשאבים והתקציבים העומדים לרשות בית הספר ואיגומם.
- < לסייע בגיוס משאבים חיצוניים נוספים בהתאם לצורך.
- < להיות מעורב בבניית תוכנית פיתוח מקצועי בית ספרית ייעודית להרחבת יכולת ההכלה ולקידום התלמידים המתקשים.
- < לדאוג למערך לפיתוח מקצועי של צוות המנהלים במסגרת העבודה של המפקח ומנהליו.

מומחה תחום במתי"א – בתי ספר

איש מקצוע, עובד מתי"א, הנותן שירותי הנחיה וליווי מקצועי לצוותים חינוכיים וטיפוליים עבור תלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים.

תחומי התמחות

התמחות בשילוב תלמידים לקויי למידה, התמחות לפי שכבות גיל, התמחות במוגבלויות ספציפיות (אוטיזם, מוגבלות פיזית, מוגבלות שכלית, הפרעות נפשיות, הפרעות התנהגות ועוד), התמחות בהנחיה של מטפלים במקצועות הבריאות וטיפול באמצעות אומנויות ופדגוגיה מותאמת לחינוך מיוחד והגשה פדגוגית.

הגדרת התפקיד

- < ללוות ולהנחות בתחום ההתמחות את הצוותים החינוכיים והטיפוליים ואת הצוותים המשלבים תלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים בעבודתם עם תלמידים. ההנחיה כוללת היכרות עם התלמידים, תצפיות, מודלינג, בניית תוכניות אישיות, כיתתיות ומערכתיות בצוות רב־מקצועי.
 - < ללוות את עובדי ההוראה והמטפלים ולהנחותם בפיתוח האישי-מקצועי.
 - < להשתתף בהערכת עובד ההוראה והמטפלים, בהתאם לצורך.
 - < להשתתף בישיבות שוטפות של הצוות החינוכי־טיפולי בהתייחס לתלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים, על פי הצורך.
 - < לקיים שיתופי פעולה עם עמיתים, מומחי תחום נוספים, במתי"א, במסגרת החינוכית או ברשות ובעלי תפקידים נוספים בבית הספר ומחוצה לו.
 - < להשתתף בדיוני הצוות הרב־מקצועי במסגרות החינוכיות ובוועדות זכאות ואפיון.
 - < להיות שותף בליווי התלמיד והצוות במעברים בין מסגרות חינוכיות בשלבי הגיל השונים.
 - < להשתתף בליווי ההורים בתהליך קבלת ההחלטות ובמהלך יישום התוכנית האישית של התלמיד.
- בהתאם לתחום ההתמחות יהיו דגשים שונים בתפקידים השונים.

מומחה תחום השילוב – מתכלל בבתי הספר

מומחה תחום שילוב הוא מומחה תחום המתכלל את התמיכות השונות הניתנות למסגרת החינוכית, ובנוסף אחראי למלא את התפקידים הבאים:

- < לתכלל את ההנחיה והליווי הניתנים מטעם המת"א במסגרת החינוכית.
- < לקיים קשר שוטף עם מנהל בית הספר ועם בעלי תפקידים רלוונטיים בבית הספר.
- < להשתתף בישיבות צוות, חשיבה ומיצוי תהליכים לשילוב מיטבי.

- ◀ להשתתף בתהליך הגדרת הצרכים וחלוקת משאבי החינוך המיוחד בבית הספר.
- ◀ לסייע בהטמעת חוק החינוך המיוחד במסגרות החינוכיות.
- ◀ לסייע בקליטת מורים חדשים לחינוך מיוחד במסגרת החינוכית.
- ◀ להיות איש קשר לצוות הטיפולי העובד בבית הספר.
- ◀ לאסוף נתונים ומידע – הצטיידות, הנגשה ועוד בשיתוף מנהל המסגרת החינוכית.

מדריך הכלה בית ספרי

תפקידו של מדריך ההכלה הוא להטמיע תרבות הכלה ומסוגלות גבוהה יותר של הצוות החינוכי לעבודה פסיכו־פדגוגית ולקידום הפרט בכיתה הרגילה באמצעות התאמת הפדגוגיה לתהליכי למידה, הוראה והערכה בכיתה ההטרוגנית.

תפקיד מדריך ההכלה⁴

- ◀ לקיים פגישות קבועות עם מנהל בית הספר.
 - ◀ ללוות ולהנחות את רכז ההשתלבות בתוך בית הספר ולתת לו כלים לעבודה בכיתה ההטרוגנית ולהנחיית צוות המורים.
 - ◀ לייעץ וללוות את הצוות החינוכי, המחנכים והמורים המקצועיים.
 - ◀ להוביל ולקיים כמה מפגשים בחדר המורים כחלק מהפיתוח המקצועי.
 - ◀ לשמש שותף לצוות הרב־מקצועי המורחב.
 - ◀ לסייע בהטמעת כלים להערכה ולהתבוננות בית ספרית וכיתתית (ממפוי לתוכנית עבודה).
 - ◀ להשתתף בהבניית סדירותיות בתוך בית הספר כחלק ממתן מענה לפרט.
- תפקידו העיקרי של מדריך ההכלה הוא לעורר שיח בית ספרי על אודות ההכלה והפדגוגיה מותאמת הפרט בכיתה ההטרוגנית.

⁴ לכל מדריכי ההכלה יש אוגדן ייעודי לתפקיד. חשוב לבקש מהם להציג את הכלים המופיעים בו ולבחור יחד את הנושאים וההדגשים המתאימים לבית הספר.

רכז השתלבות במרכזי המחוונים והמצטיינים

תפקיד רכז ההשתלבות במרכזי העשרה למחוונים ולמצטיינים מתמקד בבנייה של רשת שותפים שיפעלו לקידום מתן מענה רגשי, חברתי ולימודי לתלמידים המחוונים והמצטיינים בכיתות האם. לצורך זאת הרכז יעבוד בשיתוף פעולה עם המנהל/ת והצוות החינוכי במרכז ההעשרה וגם עם הצוות החינוכי בבתי הספר המדיניים את המרכז, ובמיוחד עם רכזי ההשתלבות.

פירוט פעולות הרכז:

1. יצירת קשר עם רכזי ההשתלבות בבתי הספר המדיניים וסיוע במידע ובכלים פדגוגיים למתן מענה מותאם לתלמידים מחוונים ומצטיינים במסגרת ההטרוגנית.
2. סיוע לבתי ספר בעריכה של מפגשי חשיפה והעמקה בחדרי המורים הכוללים מאפיינים קוגניטיביים רגשיים וחברתיים של התלמידים המחוונים.
3. הזמנה של צוותי הוראה וחינוך של בתי הספר המדיניים ליום ביקור במרכז המחוונים במטרה לחשוף בפניהם את המסגרת, התפישה ודרכי ההוראה של מרכז המחוונים.
4. עריכה של פגישות עבודה אישיות עם מנהלי בתי הספר המדיניים ורכזי ההשתלבות לבירור ולהבניית שיתופי הפעולה הנדרשים בין המרכז לבין בית הספר.
5. יוזמות ופעולות נוספות מול בתי הספר אשר תכליתן קידום המענה המיטבי לתלמידים המחוונים בשתי המסגרות.

מרכזי הפסגה

מרכז הפסגה אמון על תכנון מערך הפיתוח המקצועי לכלל בתי הספר המשיכים אליו. מרכז הפסגה ימסד שגרות וסדירויות עם מנהל בית הספר והצוות המוביל להתבוננות משותפת וילווה את מנהלי בתי הספר בבניית תוכנית פיתוח מקצועי ברמת הפרט וברמת הארגון.

תפקיד מרכז הפסגה

התייחסות נרחבת לתפקיד מרכז הפסגה ראו בסעיף העוסק בפיתוח המקצועי בעמודים הבאים.

4.3 | מענים ומשאבים תומכים המוצעים לחינוך הרגיל

הכלת כלל הלומדים במוסד החינוכי דורשת איגום כלל המשאבים הרלוונטיים העומדים לרשות בית הספר.

ממפוי צרכים לנהול משאבים

להלן המענים שבהם ניתן להשתמש:

סל שילוב והכלה - סל בית-ספרי המנוהל על ידי המוסד החינוכי. התקציב בסל זה מיועד למתן מענה לתלמידים עם מוגבלות בשכיחות גבוהה באוכלוסייה, לתלמידים שנדרשת להם תמיכה בהתאם להחלטת הצוות הרב-מקצועי (בכללם תלמידים שקיבלו בעבר תקציב מהסל הסטטיסטי) ולתלמידים שיש להם קשיים ושאינם זכאים לשירותי חינוך מיוחדים.

ניהול המענים ייקבע על ידי מנהל בית הספר והצוות הרב-מקצועי בהתאם לצורכי התלמידים.

ככלל יש לוודא שאת תלמידי השילוב שעברו ועדות מתוקף חוק ילמדו עובדי ההוראה בעלי הסמכה או תואר בחינוך מיוחד ושיקבלו את מלוא היקף משרתם.

תקציב שקלי להכלה

מטרתו של תקציב ההכלה לאפשר מתן מענים ייחודיים ומעטפת תומכת המותאמים לתלמידים שוני צרכים אשר עברו הליך איתור וכן לצוותי החינוך ולהורי התלמידים. מתן מענה מותאם לתלמידים מאותרים אלו על ידי בית הספר בחינוך הכללי, יחזק ראייה הוליסטית של צרכי התלמידים, יקדם את רווחתם הנפשית, יסייע להם בהתמודדות עם משימות

הלמידה והתמודדות עם האתגרים הרגשיים והחברתיים וימנע הפניית תלמידים למסגרות החינוך המיוחד שלא לצורך. המענה שיינתן להם יהיה פרטני או קבוצתי.

החל משנות הלימודים תשפ"ב ינוהלו התקציבים בעזרת מערכת ניהול משאבים - גפ"ן, שתשקף עבור מנהל בית הספר את כלל התקציבים והפעולות העומדים לרשותו, באופן שקוף, נגיש וידידותי. המערכת תאפשר ניהול סל התקציב העומד לרשות בית הספר באופן מובנה, יעיל, אפקטיבי, אוטונומי ושיטתי של כלל התקציבים בהלימה לצרכי התלמידים ולתכנית העבודה הבית ספרית.

מענה במרחבי הכלה

מרחב ההכלה הוא מרחב בית-ספרי המאפשר הנגשת מענים לימודיים, חברתיים ורגשיים בסביבה מכילה ומוגנת ככל האפשר.

תכנון המרחב ייעשה בהתאם לעקרונות האלה:

- < המרחב מעניק תחושת ביטחון ושייכות לכלל באי בית הספר - תלמידים, מורים והורים.
- < המרחב נגיש ומאפשר גישה נוחה ותנועה חופשית לכל באי המרחב.
- < המרחב מחולק לפינות שונות המאפשרות דרכי הוראה ולמידה מגוונות המעניקות אפשרויות לביטוי ולחשיבה שונות ומעודדות סקרנות, בחירה ועשייה.
- < המרחב מאפשר גמישות ושיוויים בעיצובו כדי לתת מענה לקבוצות וליחידים בהתאם לצרכים ולתהליכים המתרחשים בו.
- < המרחב מאפשר קיום של יותר מפעילות אחת בו-זמנית.

תפקיד רכז השתלבות הבית ספרי:

- < פיתוח מומחיות פנים בית ספרית בתחום הוראה מותאמת פרט בכיתה ההטרוגנית.
- < הדרכה של הצוותים החינוכיים - הדרכה המעוגנת במערכת השעות באמצעות מדריכים דיסציפלינריים, מדריך ההכלה, מדריך אח"ס, רכז השתלבות, מומחה תחום המתי"א ועוד.
- < ליווי הצוותים החינוכיים על ידי יועץ ופסיכולוג בית הספר.
- < כלים להתבוננות בית ספרית, לבניית שיעור מותאם פרט, לניהול שיעור בכיתה ההטרוגנית, למיפוי כיתתי ובית ספרי.
- < שעות הוראה, שעות פרטניות.

- < תומכי חינוך והוראה: מתנדבים, שינשניים ומכיניסטים לטובת הכלה ושילוב תלמידים וסיוע לתלמידים מתקשים.
- < מערך הפיתוח המקצועי לצוותי החינוך והטיפול.

הפיתוח המקצועי יתמקד בנושאים אלו:

- < הקניית תפיסת ההכלה וההשתלבות בקרב צוותי החינוך והטמעתה.
- < חיזוק המסוגלות האישית והמקצועית של צוות החינוך לשילוב ולהכלת שונות בין תלמידים.
- < חיזוק המסוגלות האישית והמקצועית של צוותי החינוך בהתמודדות עם כיתה הטרוגנית.
- < טיוב היכולות למתן מענה אפקטיבי לתלמידים, קיום דיאלוג מקצועי עם הורים ושותפי תפקיד.
- < הרחבת ארגז הכלים של המורה.

נושאים לפיתוח מקצועי בית ספרי ⚙️

1. ביסוס גישה מכילה בית ספרית
2. קשר מורה תלמיד
3. הוראה בכיתה הטרוגנית כולל למידה מרחוק
4. תלמידים מאתגרים ואוכלוסיות ייחודיות
5. שותפות הורים, קהילה וצוות חינוכי

פיתוח מקצועי חוץ-בית ספרי ⚙️

קורסים בהיקף של 60/30 שעות במרכזי הפסגה, בקורסים משותפים של עובדי הוראה מהחינוך הרגיל והחינוך המיוחד, בקהילות מקצועיות לומדות בתחום, בקורסים מקוונים או בקורסי מיקרודיטציה בהיקף של 10 שעות המוכרות כשעות צבירה לגמול.

מנהל פיר,

אנו מקווים כי מסמך זה, על קישוריו השונים, יהיה כלי עבודה בידך. אנו נמצאים כאן כדי לעזור במידת הצורך.

עריכה

אגף חינוך יסודי

אגף בכיר הכלה והשתלבות

עיצוב גרפי

נעה כהן-שלמון

תודות לשותפות לתהליך הכתיבה:

גב' אורית צאירי, ממונה תחום חברתי-ערכי, אגף חינוך יסודי

גב' אורנה קירשטיין, ממונה שילוב והכלה, אגף שפ"י

גב' אלה אלגריסי, לשעבר מנהלת אגף ייעוץ, שפ"י

גב' הדר גפני, ממונה תכנים ותוכניות בפיתוח מקצועי, אגף התפתחות מקצועית לעובדי הוראה

גב' ורד טבול, מנהלת אגף יסודי עיריית בת ים

ד"ר חוה פרידמן, מנהלת אגף פסיכולוגיה, שפ"י

גב' יעל בכר, ממונה שילוב והכלה, אגף חינוך מיוחד

גב' מוריה טלמור, ממונה שילוב והכלה, אגף חינוך יסודי

גב' מיכל עוזרי, מדריכה ארצית, אגף בכיר להכלה ולהשתלבות

גב' מירי נבון, מנהלת אגף בכיר להכלה ולהשתלבות

גב' רות גולדנר-להב, ממונה שילוב והכלה, אגף בכיר להכלה ולהשתלבות

גב' רונית גרייבר, מדריכה ארצית, אגף בכיר להכלה ולהשתלבות

גב' רונית דניאל, מדריכה ארצית, מינהל חברה ונוער

